

“BEBEK, DAHA ÇOK BEBEK!”

İsrail’de Irk, Toplumsal Cinsiyet ve Nüfus Politikaları¹

Rela Mazali ve Rachael Kamel’in Söyleşisi

Çeviren: Ülker Uncu

Dokuz Yıl Sonra Yeniden “Bebek, Daha Çok Bebek!”

Bu söyleşinin yayımlanmasının ardından geçen on yıl içinde, bu söyleşi fikrini bana getiren ve karşılıklı söyleştığımız Rachael Kamel ile bağlantım gitgide koptu. Türkçeye çevirisi için benden izin istendiğinde aklıma ilk gelen şey, Rachael’e ulaşmaya çalışmak ve gerçekleştirdiğimiz bu sohbetin halen bir etkisinin olduğunu ve bir kaynak oluşturduğunu ona haber vermektir. Bugünün militer ve ırkçı politikalarının, kadınların üreme haklarının sömürülmesi aracılığıyla (her zaman olduğu üzere) işletilmesinden dolayı –ki bu metni bugün Türkiye’deki feminist aktivizm için bilhassa anlamlı kılan şey de budur– oldukça öfkeli ve üzgünüm. Öte yandan, söz konusu politikaları açığa çıkarmak ve bu sömürüyü önlemek için çalışan Türkiyeli feminist grupların direngen yaratıcılıklarından oldukça etkilenmiş durumdayım. Bu aktivist ve düşünürlerden bazılarının bu söyleşide anlamlı düşünceler ve güçlendirici öğeler bulmaları beni onurlandırıyor ve bu süregiden karşılıklı paylaşımlarımızdan feyz almaya devam ediyorum.

Geriye dönük olarak bu söyleşiyi tekrar okurken ne kadar az değişmiş olduğumu görmek beni gerçekten şaşırttı. Bence 2003’te öne sürebildiğim görüşlere aradan geçen dokuz yılda ciddi bir meydan okuma olmadı. Aksine, bu fikirlerin bazısı daha da güç kazandı. Örneğin, feminist aktivist bir akademisyen olan Hedva Eyal, “İsrail’de doğum politikasının ... çeşitli toplumsal gruplara yönelik sınıf temelli ve ayrılıkçı gündemin yansımalarını”² araştırdığı konuyla ilgili ek belgeler yayımladı. Bulguları ayrımcılığı açıkça göstermektedir: “[D]oğum oranlarını düşürme politikaları ... kadınların doğurganlığına yönelik türlü derecelerdeki kontrol ve denetimler aracılığıyla uygulanmaktadır ... gebeliği önleyici yöntemlerin tercihi yoluyla, kadının doğurganlığına dair tüm kontrol sağlık sistemine devredilmekte, böylece kadının bireysel kontrolü bertaraf edilmektedir.” Eyal’in incelediği örnekteki veriler, tıbbi otoritelerin Etiyopya kökenli ve İsrail’de yaşayan renkli kadınlara tartışmalı bir doğum kontrol ilacını dağıtmayı seçmelerinin, doğum oranlarını azaltmaya yönelik bir politikanın ürünü olduğunu gösteriyor.

Bunların yanı sıra, bu bulguları, insanların otoriteler tarafından yönetilmesi için, kimliklerin nasıl da “tepeden” bir şekilde oluşturulduğunun çarpıcı bir başka göstergesi olarak görüyorum. “Dış tehditler” ya da “iç tehditler” –bu ikincisi sıklıkla “saatli bomba” olarak anılır– kurumlar ve otoriteler tarafından “tanımlanmış”, yeniden inşa edilmiş, harekete geçirilmiş ve davet edilmişlerdir; bu tehditler ve ürettikleri neredeyse otomatik korkular, kimlikleri dayatmak ve denetlemek için kullanılıyor ki bunlar otoritelerin çıkarlarını ve politikalarını geliştirmek üzere sömürülürler. Bu çıkarsamanın birey veya grup kimliğini tükettiğini ya da tamamen hükümsüz kıldığını öne sürmemekle beraber, bu kimliklerin son derece manipüle edilebilir, sömürülebilir ve güvenilmez olduklarına dair bir yaklaşım sunuyorum. İsrail ve onun meşhur “nüfus sorunu” bağlamında bakacak olursak kişisel olarak bu sorunun tanımını şöyle yapıyorum: Yahudilikle tanımlanan sözümona “biz” (otoritelerce açık bir şekilde tercihen “beyaz” olduğu varsayılan ve çoğunluğun egemenliğini tesis etmek amacıyla seçici ama güçlü bir şekilde üremesi teşvik edilendir), sorgulamaksızın benim çıkarlarıma hizmet edeceğine güvenebileceğim ve inanabileceğim bir insan topluluğu değildir. Bunun son derece feminist bir çıkış noktası olduğu düşüncesindeyim ki bu toplumsal cinsiyet

kimliğinin kültürel anlamda asimile edilmiş ve performatif olduğu şeklindeki feminist inancımın kaynakları ve onu derinleştirir.

İsrail’de, Türkiye’de otoriteler, kadınların bedenlerini ve üreme kapasitelerini, kadına tahsis ettikleri, sözümona güçlendirici ya da güçsüzleştirici, kimlik-grubu içine hapsediyolar (ki bu kadının “sahip olabileceği” veya talep edebileceği veya icra edebileceği çoklu gruplarından yalnızca bir tanesidir, illaki onun için en merkezi olanı olmak zorunda değildir). Böylece söz konusu yetkililer kadının toplumsal olarak cinsiyetlendirilmiş bedenini ve yaşantısını denetliyor. Fakat Türkiye’deki, İsrail’deki pek çoğumuz bu “üreme ordusunun” Vicdani Retçileriyiz. Farklı ve yaratıcı yöntemler çeşitliliği içinde bu orduya yazılmayı reddediyoruz. Birbirimize destek olarak ve birbirimizden öğrenerek; mesafeler ve sınırlar boyunca; ulusları, etnisiteleri ve dilleri aşarak. Sınıf ve dinin ötesinde. Diğer pek çok ayrımı aşarak. New Profile’in 2000 yılında ürettiği sloganla söyleyecek olursak: Biz düşmanlar olmayı reddediyoruz. “Düşman” kimliğini eylemeyi reddediyoruz. Birbirimizin düşmanı olmayı reddediyoruz. Çocuklarımızı düşman olmaları için yetiştirmeyi reddediyoruz. Bedenlerimizin düşmanlar üretmesini reddediyoruz.

Böylesi düşünceleri hayata geçiren bizler için burada, İsrail’de içinde yaşadığımız dönem ve siyaset çoktandır zorlu. Tam da bu yüzden sizin kuvvetli mücadelenizden güç aldım. Hepinize çok teşekkürler.

İsraili yazar ve feminist barış aktivisti Rela Mazali, gençlerin oluşturduğu zorunlu askerlik direnişçilerine –ve askerliği reddeden diğer gruplara– destek veren New Profile’in [Yeni Profil] kurucularındandır. İsrail militarizmini sözünü sakınmadan eleştiren biri olarak yıllarca İsrail yetkililerinin uyguladığışkenceye ve diğer insan hakları ihlallerine karşı mücadele etmiş ve İsrail ordusunun seyreltilmiş uranyum mermileri kullandığını kamuoyuna duyurmada etkili olmuştur. *Maps of Women's Goings and Stayings*³ adlı kitabının yanı sıra çok sayıda kitap ve makale yazmıştır.

Rachael Kamel, Kadınlar, Nüfus ve Çevre Komitesi'nin (*Committee on Women, Population and Environment -CWPE*) yönetim kurulu üyesi ve Philadelphia Yahudi Barış Ağı'nın (*Philadelphia Jewish Peace Network*) kurucu üyelerindendir. El Aksa intifadasından bu yana Yahudi Amerikalılardan oluşan halk ağları oluşturulması ve Amerika'nın, İsrail ordusunun Filistin topraklarını işgalini desteklemesine karşı çıkan farklı seçim bölgeleri arasında koalisyonlar kurulmasıyla ilgili çalışmalar yapmıştır. Amerikalı Dostlar Hizmet Komitesi (*Amerikan Friends Service Committee*) için ekonomik küreselleşme, göçmen hakları, kadın meseleleri ve bunlarla ilgili çeşitli konularda çok sayıda yazı kaleme aldı ve yayıma hazırladı.

Rachael: Rela'yı, hem İsrail hem de Amerika Birleşik Devletleri'nde Yahudi bilincinin ve kültürünün militerleştirilmesini araştırmak üzere fikir alışverişinde bulunmak (bunu genellikle e-posta ile yapıyorduk) için davet ettim. Her ikimiz için de kendi kültürümüze ve toplumumuza eleştirel gözle bakmak akademik bir uğraş değil, –militarizme ve ABD müdahalesine karşı çıkan ve Ortadoğu için barışçıl bir geleceğin sağlanmasını talep eden– aktivistliğimizin vazgeçilmez bir boyutudur.

Her ikimizin de içinde yer aldığı aktivist hareketler, gayet doğal olarak, İsrail (ve ABD) militarizmine karşı direnerek söz konusu militarizmin Filistinli topluluklar, kadınların toplumsal konumu ve insan hakları üzerindeki tahrip edici etkileriyle mücadele ettiler. İşin başka bir cephesi de İsrail'in Filistin topraklarındaki işgalini mümkün kılan başlıca askeri, finansal ve diplomatik kaynak olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin rolüdür.

Geçmişteki görüşler ve yaklaşımlar, birçok nedenle, İsrail-Filistin çatışmasına barışçıl bir çözüm, hatta bölgeye asgari düzeyde bir istikrar getirmek konusunda başarısız oldular. Aksine, İsrail-Filistin çatışması daha da ölümcül bir safhaya ilerledikçe, etnik temizlik – İsrail'de bilinen adıyla "transfer"– tartışmaları gitgide daha açık bir şekilde yapılıyor ve transferi savunan siyasi partiler şu anda İsrail hükümetinde görev yapıyorlar. İsrail/Filistin'de ve tüm dünyada adil barışın sağlanmasını destekleyenler olarak, bunun nasıl yaşandığına ve bizi nereye doğru sürüklediğine ürkmeden bakabilmemiz gerekiyor. Bu amaçla ırk, toplumsal cinsiyet ve nüfus hakkındaki görüşlerin, İsrail'de, Amerikalı Yahudi toplumunda ve Amerika Birleşik Devletleri'nin tamamında çatışma tartışmalarını nasıl şekillendirdiğini araştırmak istedik.

Rela: Militarizasyondan arınmak gerektiğine dair inancım ve bununla ilintili olarak İsrail'deki nüfus hakkındaki görüşlerim, işgale karşı koymakla geçen yirmi küsur yılı aşkın aktivist hayatım içinde yavaş yavaş şekillendi. Anne babamın Siyonizme ya da Yahudi bir devletin kurulmasına duydukları bağlılık ve 1947'de yaşamlarını devam ettirmek üzere buraya gelmeyi seçmeleri bilinçlenme sürecimdeki hareket noktasını oluşturdu. Şüphe götürmez ölçüde politik bir tavır olan bu seçimleri, çocukluğum boyunca doğru olarak kabul edilen ve sorgulanmayan bir temel işlevini gördü. Böylece, politik bir seçim olduğu açıkça kabul edilen buraya gelişleri ile –görüş ayrılıklarının bir seçenek olarak bile ortaya çıkamayacağı– içinde yaşadığım son derece konformist dünya arasındaki gerilimin içinde büyüdüm. Yaşıtlarımın çoğu buraya gelmeyi özgürce seçmemiş olan Avrupa mültecilerinin çocukları olsa da, aslında sorgulanmaya açık olmayan ve neyin “normal” olduğunu bize söyleyen bir düşünce biçimi olarak Siyonizm deneyimini ortaklaşa yaşadık.

Görece geç bir dönemde, otuzlu yaşlarımın başında politize oldum ve o zamandan beri de öğrenmeye devam ediyorum. Aktivizm benim için kesintisiz bir öğrenme sürecidir: Yeni bilgiler keşfetme, kendimi yeni bakış açılara ve yeni yorumlara açma, hep inanmış olduğum şeyleri unutma süreci.

Rachael benimle söyleşi yapmayı önerdiğinde, üzerinde durduğu konulardan biri de üremeye dair haklar ve bu alanda yaşanan politik gelişmeler hakkındaki görüşlerimdi. Onu anladığımdan emin değildim ama açıkçası bu konu ilgimi çekmişti. Rachael'in bu konuya neden ilgi duyduğuna ve aklındaki diğer soruların arka planına dair açıklamaları benim için bir öğrenme sürecine dönüştü. Bana göre bilgiyi inşa etmek, paylaşılarak yürüyen bir süreçtir. Sanırım, standart yazım biçimlerinde bu sıklıkla gözümüzden kaçıyor. Bu yüzden, bu yazının ikimizin bakış açılarını bir araya getirecek ve birbirimizin görüşlerinden ve sözlerinden yararlanma sürecimizin bir kısmını yansıtacak bir söyleşi olmasını önerdim. O halde, işte söyleşi başlıyor.

Rachael: Demografik gerçeklere bizim yaklaşımımızla bir Yahudi devleti olarak İsrail'in bakışı arasındaki gerilimleri araştırmak istiyordum. Amerikalı Yahudiler genellikle, İsrail'de Yahudilerin sayısal üstünlüğünün sürdürülmesinin son derece önemli olduğunu kabul ederler. Aynı zamanda, bu üstünlük yaygın bir şekilde soyut ve ideal bir tartışmanın –Yahudilerin güvenliği, Yahudilerin bir ulus olması ya da Yahudilerin kaderi (ya da üçü birden)– bir parçası olarak işlev görür. Bu ideolojik çerçevenin Yahudi ve Filistinli kadınların hayatlarındaki etkisi nedir?

Rela: Cevabıma, Yahudilerin güvenlik meselesiyle başlayacağım. İnsanların Yahudi olarak doğmuş olmaktan dolayı risk altına sokulmayacaklarını garantileme isteğinin açık ve hatırı sayılır tarihsel nedenleri vardır. Oysa, kuruluşundan elli küsur yıl sonra İsrail, sayıca en çok Yahudinin öldürüldüğü ya da yaralandığı, sayıca en fazla Yahudinin sürekli olarak risk altında olduğu bir yer hâline geldi. Gerçek durum sanki, İsrail dışındaki Yahudilerin ve hatta İsrail'dekilerin pek çoğunun aldırılmama ve bunu geçici bir dönem –belki de bu güvenli cennetin yaratılması yolunda katlanılan bir safha– gibi görerek hafife alma eğiliminde olduklarını gösteriyor.

Gerçeği görmezden gelme bir ölçüde “yuva”nın koruyucu ve güvenli bir alan olduğu düşüncesine dayanıyor. Bütün bir toplumun güvenliğinin “yuva” gibi bir şeyi daha geniş ölçekte yaratarak sağlanacağına inanmanın bir hata olduğunu düşünüyorum. Bir devletteki yurttaşlığın ailenin daha geniş bir versiyonu gibi görülebileceğini veya görülmesi gerektiğini düşünmüyorum. Ve modern zaman sınırlarının (İsrail'de bu bile yok) koruyucu olduğu umulan bir evin duvarları olarak iş göreceğini zannetmiyorum.

Kişilerin kimlikleri nedeniyle eziyet görme tehlikesi karşısında coğrafi temelli bir çözümün geçerli olabileceğine inanmıyorum; bu söylediklerim Yahudiler, renkli insanlar veya diğer

azınlıklar için de geçerli. Yahudiler ve tüm halklar her yerde güvende olmalı ve yine her yerde insan haklarından yararlanabilmelidir.

Rachael: Amerika Birleşik Devletleri'nde renkli kadınlar, yasaları uygulayan ve göçle ilgilenen yetkililer, ABD'de doğan veya buraya göç eden renkli insanların yuvalarının varsayılan mahremiyetini veya güvenliğini göz ardı etmeyi bir alışkanlık hâline getirdiği için, mikro düzeyde bile yuvanın güvenli bir cennet olup olmadığını sorgulama konusunda ön saflarda yer aldılar. Bu gerçeğe uzlaşmamak, örneğin birçok ev içi şiddet avukatının, renkli kadınlara son derece zarar verecek şekilde, yasaları uygulayan makamlarla işbirliği yapmasına yol açtı. Bu bakımdan belki de “güvenli cennet” düşüncesinin gerçekten yararlı olup olmadığını kendimize sormamız gerekiyor.⁴

Rela: Senin ya da benim inandığımız şey ne olursa olsun, bu tür benzetmeler İsrail kültürünün her alanında mevcut ve etkili. Aynı zamanda, Yahudilerin nüfus özelliklerinin, sayılarının, doğum ve göç oranlarının İsrail'deki “öteki”lerle kurulan karşıtlık üzerinden öncelikli ilgi görmesi, güvenli olduğu varsayılan bu alanın oluşturulması girişiminin bile başka türden bir risk yarattığını gösteriyor. Bu alan “bizden” yeterli sayıda insanın “elinde tutulacak mı?” Hükümeti “elimizde” tutmaya devam edecek miyiz ve böylece onu, “bizim” için sözümona güvenli hâle getirebilecek miyiz?

Tüm bunlar, tabii ki İsrail'deki kadınların bireysel yaşamlarını sınırsız biçimde etkiliyor. En inandırıcı olan ise, İsrail'deki Yahudilerin büyük çoğunluğu tarafından paylaşılan duygu: “Bizim” ve devletin, her an, her dakika varoluşsal bir tehlike içinde olduğumuz duygusu. (Koruyucu evimiz için ne kadar abartılı!) Bu duygu genellikle bir varsayıma dayanır; sorgulanmış ya da incelenmiş değildir. Tersine apaçık bir gerçek olarak kabul edilmiştir. Bu duygu her birimize çok sayıda kültürel kanal aracılığıyla aktarılmıştır.

Bu duygunun başlıca dayanaklarından biri antisemitizmin tarihi ve özellikle Nazilerin Avrupa Yahudilerine uyguladıkları soykırımdır. Diğer temel dayanağı, 1948'de İsrail devletinin kuruluşunun ilan edilmesinin de öncesinde başlayan kronik savaşın tarihidir. Bunun sonucunda, İsrail'deki Yahudilerin savunmayla ilgili olduğu düşünülen gerekçelerle askeri hizmet kültürünü sürdürmeleri ve bu kültürün bir parçası olmaları gerektiği inancı yaygın şekilde benimsenmiştir. Bu durum, İsrail'deki Yahudi toplumunda çocuk yetiştirme üzerinde muazzam bir etkiye sahiptir; çünkü, çocuklar yaklaşan zorunlu askerliklerinin farkında olarak büyütülür. Anne babalar ve çocuklar, çocukların 18 yaşına geldiklerinde (en azından potansiyel olarak) riske atılmalarını öngören sözleşme konusunda mutabık olur ve bu sözleşmenin hayata geçirilmesinde aktif rol üstlenirler. Bu durum ailelerin gündelik alışkanlıkları üzerinde

pek çok pratik etkiye sahiptir.⁵ Bu sözleşme, başka şeylerin yanı sıra, İsrail'deki doğum oranlarının diğer gelişmiş endüstri ülkelerine kıyasla daha yüksek olmasının nedenlerinden biri olabilir.

Rachael: Amerikan toplumunda doğurganlık politikası, ırk ve askeri egemenlik tartışmalarının ayrılmaz bir parçası. ABD'deki renkli kadınların ve daha genelde gelişmekte olan ülkelerdeki kadınların doğurganlığı 1960'lardan beri devam eden “nüfus patlaması”na ilişkin saldırgan imge sayesinde “bizim yaşam biçimimiz” için bir “tehdit” şeklinde resmedilir.⁶ Bu sözde tehdit karşısında yanıt oluşturma ihtiyacı, kadınlara –özellikle de yoksul renkli kadınlara– suçlu muamelesi yapan ve sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik sistemi ve ceza hukuku aracılığıyla kadınların doğurganlığı ve cinsel yaşamları üzerinde son derece baskıcı ve zorlayıcı denetim mekanizmaları kuran sosyal politikalar için mantıksal bir temel sunar.

Bunun yankılarını hem İsrail'deki hem de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Yahudilerin, Filistinlilerin ve daha genel olarak da Arapların doğurganlığının yarattığı “tehdit” üzerine yaptıkları konuşmalarda duydum. Tabii ki bu konuşmaların hiçbiri, yürütülen tartışmayla daha geniş küresel bağlam arasındaki paralellikleri hiçbir şekilde kabul etmemektedir (ya da belki bunun farkına bile varılmamıştır). İsraili bir kadın olarak bu tartışmanın İsrail'de oynadığı rol hakkındaki yaklaşımını merak ediyorum. İsraili Yahudi kadınlar, ulus için doğurmak ya da Yahudilerin çoğunluk olmayı sürdürmesine yardım etmek gibi konularda ne tür baskılarla karşılaşıyorlar? Bu durum onların doğurmaya karar verme yetilerini nasıl etkiliyor?

Rela: Yıllarca İsrail'deki Yahudi kadınların çocuk sahibi olmaları için çok büyük baskı altında olduklarına inandım. Bu baskıya örnek olarak İsrail'de “tüp bebek” döllenişmesi gibi modern üreme teknolojileri konusunda kişi başına yapılan yatırımın bugüne kadar dünyada rastlanan en yüksek oran olması verilebilir. Evli ve evlenmemiş kadınlara ne zaman çocuk sahibi olmayı planladıklarını son derece teklifsizce sorma geleneğine hepimiz aşinayızdır. Feminist yazar Tamar Hager'in⁷ usturuplu bir şekilde dile getirdiği gibi, herkes burnunu doğrudan rahmimize sokabileceğini sanıyor. Ben de genç bir kadinken ne zaman çocuk sahibi olacağımı düşünürdüm ama gerçekten çocuk sahibi olmayı isteyip istemediğimi kendime hiç sormadım. Bir başka deyişle, İsrail toplumu son derece başarılı bir şekilde doğurma konusundaki en temel seçimimi yapma kapasitemi bertaraf etti. Bugün, ilk çocuğumu doğurduktan çeyrek yüzyıl sonra, İsrail'deki genç Yahudi kadınların büyük çoğunluğu için durumun hiç de farklı olmadığını söyleyebilirim.

Son yıllarda, Mizrahi kökenli⁸ genç bir feminist araştırmacı olan Yali Hashash-Daniel, İsrail'deki orta sınıf Eşkenaz Yahudi kadınlara ve dar gelirli Mizrahi cemaati kadınlarına uygulanan toplumsal baskıların nasıl farklılaştığını gösterdi. Hashash-Daniel, çoğunlukla Eşkenaz orta sınıf tarafından yürütülen İsrail sağlık hizmetlerinin ve sosyal hizmetlerin dar gelirli Mizrahi kadınlarına çocuklarının yetersiz bir şekilde eğitileceği, başkalarına sağlanan olanaklardan yoksun kalacakları ve genç Yahudi devletinin inşası için gereksinim duyulan “kaliteli” insanlar olmayacakları varsayımıyla doğum oranlarını düşürmeleri için nasıl baskı uyguladığını belgeledi.

Bildiğim kadarıyla, İsrail'deki feministlerin büyük çoğunluğu halen bu tür analizlerden haberdar değil (geniş İsrail toplumunun haberdar olmasından bahsedilemez bile) ve bu analizlerin İsrail'in başlıca feminist söyleminin bir parçası olduğu da söylenemez.

Rachael: Peki İsrail'deki Filistinliler ne durumda? Kadınların çocuk sahibi olma özgürlüğünü kısıtlayan devlet politikaları var mı?

Rela: Kısaca yanıtlarsak, evet, tabii ki var. Ancak, ayrıntılar karmaşık, ve her zaman yeterince açık değil. Son yıllarda, İsrail'deki genç bir Filistinli feminist olan Rhoda Ann Kanaaneh⁹ tarafından ayrıntılı araştırılan birmeseledir bu. Kanaaneh, İsrailli Yahudi kadınların yaptığı doğumları artırmak ve İsrail vatandaşı Filistinli kadınlarınkini azaltmak üzere tasarlanan birçok politikayı belgeledi. Ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serdiği gibi, “Siyonist ideoloji ne yekpare ne de statiktir... Bu hareket özellikle Filistin'deki Yahudilerin Yahudi olmayanlara oranını göç, Filistinlilerin sürülmesi ve çocuk yapma konusunda uygulanan seçici politikalar yoluyla en yüksek düzeyen çıkarmakla ilgilenir.”¹⁰ Kanaaneh öte yandan, bu tür [nüfus kontrolüyle ilgili] projelerin tutarlılığının ve bütünleştirici gücünün abartılmaması gerektiği konusunda uyarıda bulundu.¹¹ Kanaaneh'in işaret ettiği üzere, “Çocuk doğurmayı destekleyen ya da buna karşı çıkan politikaları yürütmek, göç ve toprak bölüşümü politikalarını yürütmekten daha karmaşık bir iştir.”¹² Yali Hashash-Daniel'in çalışması gibi, Kanaaneh'in çalışması da (henüz?) İsrail'deki feminist söylemin standart ya da geniş ölçüde tanınan bir parçası değildir.

Üremeye dair haklar meselesinin ötesinde, İsrail kamuoyu on yılı aşkın süredir İsrail vatandaşı olan Filistinlilere yönelik yerleşik ve kurumsallaşmış ayrımcılığı tartışıyor. Bu tartışmaya katılan ve tartışmayı yönlendiren sesler kesinlikle sadece ya da baskın bir şekilde feministlere ait değil. Bunun kamusal alandaki çok yakın tarihli örneklerinden biri, Or Komisyonu Raporu'nun¹³ kamusal kaynakların bölüşümünde İsrail'deki Filistinlilere karşı sürdürülen sert ve kesintisiz ayrımcılığın analizine ayrılan geniş bölümüydü.

Birkaç istatistikten alıntı yapalım: Filistinliler İsrail nüfusunun %19'unu oluşturuyor; bununla beraber, 2001'de İsrail'deki en yüksek işsizlik oranına sahip 23 cemaatten 19'u Filistinliydi. Sosyoekonomik ölçümlerde en altta yer alan 14 İsrail cemaatinden 11'i Filistinliydi. O yıl, İsrail'deki Filistinli ailelerin %41'inden fazlası yoksulluk sınırının altında yaşarken bu oran Yahudi ailelerinde %18'in altındadır. Bu ayrımcılığı ortadan kaldırmaya çalışan aktivist grupların görünürlüğüne giderek artmasına karşın, ayrımcılık halen varlığını sürdürüyor ve İsrail'in Filistinli vatandaşlarının hayatlarını her açıdan etkiliyor. Ayrıca, Yahudi kamusal alanında yürütülen tartışmalarda üstü kapalı olarak, İsrail'deki Filistinli vatandaşların her şeyden önce potansiyel düşmanlar oldukları varsayılmaktadır. Bu, İsraili Yahudilerin, içinde toplumsallaştırıldıkları militerleşmiş düşünme biçiminin doğrudan sonucudur ve İsrail'in Filistin halkının mülksüzleştirilmesi yoluyla kurulduğuna dair tarihsel gerçeğin bir yansımasıdır. Sonuç olarak, hem devletin hem de egemen Yahudi toplumunun ayrımcılık yaptığı açıkça kabul edildiğinde bile, bu durumu düzeltmeye yönelik tasarılar, genellikle Filistinlilerin bir şekilde devlete karşı sadakatlerini göstermeleri talebiyle bağlantılı oluyor. Filistinlilerin insan olarak sahip oldukları geri alınmaz hakların ve demokratik olduğunu iddia eden bir devlette azınlık olarak sahip oldukları hakların koşulsuz ve dürüstçe tanınması noktasından hareket edilmesi çok ender rastlanan bir durum.

Rachael: İsrail'deki durumu dışarıdan anlamaya çalıştığımda, demografik denge politikaları sarmallaşarak kontrolden çıkıyormuş gibi görünüyor. Haziran 2003'te dünya, işgal edilmiş topraklarda yaşayan ve İsrail vatandaşlarıyla evli olan Filistinlilerin İsrail'de vatandaşlık ya da ikamet hakkı talep etmelerini engelleyen yasanın kabul edilmesiyle serseme döndü; böyle bir kısıtlama başka hiçbir gruba getirilmedi. Ağustosta Dünya Siyonist Örgütü, Negev ve Galile'de (İsrail'in 1967 öncesi sınırları içinde kalan ve geleneksel olarak çoğunlukla Filistinlilerden oluşan bir bölge) sadece Yahudilere açık 30 yeni yerleşim alanı inşa edecek olan yeni bir girişimin duyurusunu yaptı. Yahudi *Acenta*'nın (İsrail'de toprak mülkiyetini düzenlemekten sorumlu bir sivil toplum örgütü) mali sorumlusu, bu girişim hakkında yorum yaparken, "İsrail'in bir Yahudi devleti olarak kalmasını sağlamanın tek yolunun yerleşim taarruzu"¹⁴ olduğunu açıkladı. 2002 yılında, hükümet tarafından finanse edilen İsrail Demografi Konseyi beş yıllık uykusundan kaldırılarak tekrar harekete geçirildi. Bu grup, başka faaliyetlerinin yanı sıra İsraili Yahudi kadınları kürtaj yaptırmaktan vazgeçirmeye çalıştı.

Bu görüşmeyi yayıma hazırladığım esnada Rela, İsrail'in günlük gazetesi *Ha'aretz*'de 2003'te yayımlanan bir makaleyi gönderdi. Makale, İsrail'de şu sıralar kesinti yapılan birçok ödenekten biri olarak, çocuk doğurmaya ilişkin sorunların tedavisi için sağlanan kamusal

ödeneklerin düşürülmesi hakkındaydı. Söz konusu teklifin alevlendirdiği tartışmayı tarif ederken makale şu yorumda bulunuyordu: “Arka plan demografiktir: İsrail devletinin, bebek sayısını artırabilmek için kaynaklarını kısaksızın her şeyi yapacağı beklentisi var.” Sözü edilebilecek daha birçok örnek bulmak mümkün.

İsrail sınırlarının ötesinde, Batı Şeria’da, sadece Yahudilerin yaşadığı yerleşimlerin Doğu Kudüs’ü de içerecek şekilde genişletilmesi çabaları şu sıralarda devam ediyor ve hatta hızlanıyor. İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki bazı çok önemli kişiler dahil, ana akım Yahudi sesleri bile General Ariel Sharon hükümetinin bir Filistin devletinin kurulmasını olanaksız kılmak için var gücüyle çalıştığını söylemeye başladı. “Yeşil hat” (İsrail’in 1967 öncesi sınırı) boyunca, sınır çiti olduğu ilan edilen ve “ayırma duvarı” olarak sunulan şey, Batı Şeria’da Filistinli nüfusun yaşadığı yerlerin çevresine duvarlarla çevrili gettolar inşa etmeyi hedefleyen 1,5 milyar dolarlık bir proje olarak biçimlendi. Bu süreçte, çalışmak veya ekinlerini hasat etmek için topraklarına ulaşamadıklarından dolayı, on binlerce Filistinlinin en verimli tarım alanlarıyla bağlantıları daha şimdiden kesildi. Bunun yanında zeytin ağaçları, su kuyuları ve hayati öneme sahip diğer doğal kaynaklar duvarın inşası sırasında zaten tamamen imha edilmişti. Sonuç olarak duvar (eğer planlandığı şekilde bitirilirse), yüz binlerce Filistinliyi yerinden etmiş olacak.

Sence tüm bunlar nereye gidiyor? Bazılarının iddia ettiği gibi, Filistinlilerin 1948’de şimdi İsrail olarak adlandırılan yerlerden ilk kovulması süreciyle yarışacak, hatta onu geçecek kitlesel bir etnik temizlik trajedisine doğru mu gidiyoruz? Bu senaryoyu durdurmak için ne yapabiliriz? Yahudiler ve Filistinliler için nasıl daha farklı bir gelecek tahayyül edebiliriz?

Rela: Bana göre ve işgal karşıtı topluluktaki diğer binlercesine göre oraya doğru gitmiyoruz, aslında zaten en azından yolu yarılmuş durumdayız. Durum yanıltıcıdır; çünkü, gitgide daha fazla Filistinliyi, eğer imkânları varsa, buraları terk etmeye zorlayan şey, binlercesinin kamyonetlere yüklenmesi gibi büyük çaplı dramatik operasyonlar değil, günlük hayattaki insanlık dışı sınırlamalardır. Bu tür sınırlamalar, oyun izlemeyi, kahvede oturmayı ya da kumsala gitmeyi bir yana bırakın; hayatını kazanmayı, bir aileyi beslemeyi, yemek pişirmeyi, çocukları okula göndermeyi, doktora, hastanelere veya eczanelere ulaşmayı ya da dini hizmetlere katılmayı bile olanaksız kılan günlük sıradan rutinleri dayatıyor.

On yılı aşkın süredir var olan ancak son yıllarda çok keskin bir şekilde daha da kötüleşen bu koşullar altında, bireyler ve aileler son derece acı veren seçimler yapmaya zorlanıyor ve birçoğu aşamalı olarak ve genellikle görünmez bir akıma kapılarak evlerini terk ediyor. Bu “sessiz transfer”in avantajı, İsrail’in bu yüzden mahkûm edilmemesidir. Kitlesel trajedi yıllar

boyunca yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor. Bu her iki halkın da trajedisidir ve böyle olmaya da devam edecek. Güç dengesi daha çok İsrail lehine olsa da, burada, yeşil hattın içindeki hayat giderek çirkinleşiyor. İnsanlar sürekli olarak bombaların korkusuyla yaşıyorlar. Ekonomi uzun yıllardır derin bir daralma içinde. İşsizlik oranı ise çok yüksek ve tırmanmaya devam ediyor. Sosyal hizmetler genel anlamda azaltılıyor. Birçok genç daha makul ve daha az zalim bir hayat arayışıyla burayı terk ediyor.

Buna rağmen, İsraililerin er ya da geç, bu trajedinin failleri olarak kendi sorumluluklarını üstlenmek zorunda kalacaklarına inanıyorum. Bunu birçok yıl, hatta birçok kuşak boyunca devam edecek olan utanç ve suçluluk duygusuyla beraber yaşayacaklar. İsrail'in, Filistin halkına karşı işlediği suçların ötesinde, kendi çocuklarını ve torunlarını da bu korkunç yükü taşımaya mahkûm ettiğini düşünüyorum.

Ne yapabiliriz? Eğer Amerika Birleşik Devletleri İsrail'in bu topraklardan çıkmasını ve Filistinlilerle bir anlaşmaya varmasını gerçekten isteseydi, gayet basit bir biçimde, bir barış antlaşmasının yapılmaması durumunda, İsrail'e yönlendirdiği muazzam miktardaki dış yardımı ve her yıl İsrail hükümetine verdiği çok yüksek kredi garantilerini keseceğini açıklardı. Öte yandan, bir hükümet değil de bir yurttaş olarak bu soruya verilecek basit bir yanıtım yok. Bulabildiğimiz en yaratıcı yöntemlerle hükümetlerimizin her ikisine de sürekli baskı yapmak, ayrıntılara girmeksizin verilebilecek genel bir cevap olacaktır. Birlikte düşünecek ya da çalışabilecek insanlar bulmak, daha fazla insana ulaşmak için grup olarak çalışmak, bilgiyi ve görüşleri yaymak...

Tüm bunları yirmi yıldan uzun bir süredir yapıyorum. Sanırım, bireyler açısından temel teşkil eden şey; inandıkları, kendilerini adayabilecekleri ve uygulamayı sürdürebilecekleri bazı eylem biçimleri bulmanın önemli –hatta zorunlu– olduğudur. Örneğin, Güney Afrika modeli bana umut veriyor. İnsanlar oradaki ırk ayrımcılığını sona erdirebildilerse, uzun vadede (gerçi çok uzun olmamasını umuyorum) buradaki işgalin ve baskının da sonunu getirebilirler.

Rachael: Yahudi bir Amerikalı olmanın bu çatışmaya dair algımızı nasıl şekillendirdiği üzerine çok düşündüm. Birçok ilerici Yahudi Amerikalı gibi, Yahudi cemaatinin bu ülkedeki liberal/ilerici koalisyonun başlıca dayanağı olduğunu düşünerek büyüdüm. 20. yüzyılın büyük toplumsal ve politik hareketleri –sendikal hareket, sosyalist hareket, vatandaşlık hakları hareketi– ailemin ve cemaatimin tarihlerinin bir parçasıydı. Aynı hareketler, benim Vietnam Savaşı karşıtı hareket, feminist hareket ve diğer hareketlerde bireysel olarak yaşadığım deneyimlerin de bir parçası hâline geliyor.

Ailemin daha önceki kuşakları, ABD toplumuna özgürce katılabilmek ve “herkes gibi biri” olabilmek hakkını kazanma mücadelesi verdiler: Aynı okullara gitmek, aynı mesleklere sahip olabilmek, aynı mahallelerde yaşamak vb. Benim yetişme dönemimde bu demokratik değerler, Yahudi-Amerikalı deneyiminin merkezinde bulunuyordu. Anne babamın kuşağı için, nüfusun farklı kesimlerinin –örneğin Afrikalı Amerikalıların– desteklenmesi son derece doğaldı. Bunu, ayrımcılık ve dışlanma karşısında yürütülen mücadelenin boyutlarından biri olarak görüyorlardı. Bu mücadele birçok açıdan kendi mücadelelerine benziyordu ama şu farkla: Son kertede biz beyazdık, onlarsa değildi. Bunun aslında ne demek olduğunu gerçekten idrak ettiğimizden emin değilim.

Yahudi Amerikalıların bu kuşağı, İsrail’in yaratılışının genel olarak, demokratik güçlenme sürecimizin en parlak başarısı olduğuna inanıyordu. Sonuç olarak, neredeyse diğer tüm toplumsal alanlara girme hakkımızın yanı sıra, “kendi ülkemiz” bile olacaktı. Bu rüyanın her geçen gün gitgide bir kâbusa benzemeye başladığını ve İsrail’in aslında başkasının malına el koyma, etnik temizlik, ırk ayrımı, kurumsallaşmış şiddet ve bitmeyen savaş hâli üzerine kurulu bir toplum olduğunu (bu onu tabii ki Amerika Birleşik Devletleri’ne çok benzer kılıyor) yüksek sesle söylemek bizim için çok zor oldu.

İsrail militarizminin ırkçı yorumlarına dair bir sorunla da karşı karşıyayız: İnsanların, İsraililerin Yahudi oldukları için bu şekilde davrandıklarını söyleyen mitolojiye inanmaları veya (daha farklı bir versiyonuyla) ABD’nin Yahudi etkisinde olmasından dolayı Ortadoğu’da daha “tarafsız” olmadığı yorumları gibi. Bu yorumlar, sonuçta sadece Yahudilerin antisemitizm korkularını güçlendirmeye yarıyor ve de “bizim olanı” savunmamız gerektiğini iddia edenlerin –her ne kadar arka çıktıkları “savunma” önlemleri Yahudiler ve diğer herkes için hayatı daha tehlikeli hâle getirirse de– ekmeğine yağ sürüyor.

İsrail militarizminin korkunç insani bedelini inkâr etmek gitgide güçleşirken, insanlar bu anlayışla uzlaşabilmek için farklı yollar denediler. Birçok insanın Yahudi cemaatinin hayatı ve Yahudi kimliğine ilişkin algı karşısında mesafeli durmasına yol açan en önemli nedenlerden birinin bu olduğuna inanıyorum. Cemaatimizin diğer kesimlerinin bu durum karşısında oluşturduğu yanıt ise iyice sağa kaymak ve dünyayı anlamının son derece yırtıcı ve açıkça ırkçı yollarını kabullenmek oldu.

Başka bir grup ise (ve Yahudi olmayan birçok beyaz Amerikalı da bu gruba dahildir) basitçe yön değiştirdi. Filistinlilerin ıstırapları ve mülksüzleştirilmeleriyle ya da Filistin tarihi ve kültürüyle hayali bir özdeşleşme içine girdi. Sonuçta bu durum, kültürel açıdan el koymanın

daha inceltmiş bir biçimine dönüşebilir. Kültürlerini ve kimliklerini geliştirmek için özgür olması gerekenler Filistinlilerdir, onların destekçileri değil.

Tüm hayatı boyunca savaş karşıtı hareketlerde ve dayanışma hareketlerinde yer almış biri olarak, her türlü çatışmada baskıcı grubun üyeleri olan bizler için bunun en ciddi mücadele alanı olduğunu düşünüyorum: Zulüm gerçeğine ve bu konuda kendimize yönelen suç ortaklığı talebinin biçimlerine gözlerimizi kapatmadan, insanlığımızı olumlu ve dönüştürücü bir şey olarak idrak etmek. Yahudiler olarak, beyaz insanlar olarak ya da ABD küresel imparatorluğunun vatandaşları olarak suçluluk duymanın ve kendinden nefret etmenin kimseye bir faydası yok. Aynı şekilde, başka birisi “için” üstlendiğimiz politik aktivizm de hiçbir zaman tamamen gerçek değildir. Hiçbir zaman stratejik zaferler kazanamaz ve gerçek bir toplumsal dönüşüm yaratamaz. Eninde sonunda, bu bir dayanışma değil hayırseverliktir.

Bir aktivist olarak geçirdiğim onca yıldan sonra, gerçek bir dayanışmanın üç boyutunun olması gerektiği sonucuna vardım. Öncelikle, baskının somut yapılarını açığa çıkarmak ve bunlarla mücadele etmek zorundadır. Yani, savaş vurguncuları, sömürücü şirketler ve askeri planları yapanlarla. İkincisi, dünyayı ezilenlerin ve sömürülenlerin gözünden görmeye ve onların politik liderliğine saygı duymaya istekli olmalıdır. Ve üçüncüsü, baskının birincil hedefi olmayan bizler, benliklerimizin en derin ve en içten noktalarından mücadeleye katılarak, kendimizi resmin tamamen içine sokmalıyız.

Kendimi, hem Yahudi kimliğiyle mücadele etmeye hem de işgale, Duvar'a ve diğer şeylere karşı savaşmaya adamamın nedeni budur. Sadece başka bir dünyanın değil, aynı zamanda başka bir Yahudiliğin de mümkün olduğuna inanmak zorundayız.

Rela: Son noktayı paylaştığımızı söyleyemem. Yahudi kimliğimin tam olarak farkında değilim ve onu yaratmaya ya da yeniden yaratmaya çalışmıyorum. Genel olarak grup kimlikleri konusunda oldukça şüpheliyimdir ve bunların hiç değilse çoğu zaman zorla dayatıldığını veya sömürücü olduğunu düşünüyorum.

Bana göre, insanların haklarını desteklemenin bir yanı, “ait olma” anlayışımızı ve varsayılan grup kimliklerini temel alan şiddetin –birkaç örnek verecek olursak, Yahudilere, kadınlara, Filistinlilere veya yaşlılara yönelik şiddetin– gri alanlarını, kesişme bölgelerini ve deneyimimizin birçok yönünü nasıl dümdüz ettiğine dair kavrayışımızı daha karmaşıklaştırmak anlamına geliyor.

Böyle bir şiddet, şiddete maruz kalanların kendilerini nasıl algıladıklarına değil, şiddetin *faillerinin* onları nasıl algıladığına dayanır. Bu anlamda şiddet, sadece en temel insan haklarımızın çoğuna tecavüz etmekle kalmaz, aynı zamanda hedef aldığı kişinin kendine özgü duygusal, psikik ve biyografik gerçekliklerini de yok sayarak son derece basit bir grup kimliğini ve “aidiyet” kavramını zorla kabul ettirmeye çalışır.

Kimliği gerekli ve verili bir şey olarak kabul etmeye pek yanaşmıyorum. Ve kişisel olarak Yahudi kimliği için mücadele etmiyorum. İle de bir şey söylemem gerekirse sanırım, kendimi Yahudiden çok İsraili hissettiğimi belirtebilirim. Belki de bu, İsrail’de doğmuş olmamla ve Yahudi soyundan gelen ve kendini dinsel bir çerçevede değil, gevşek de olsa sosyalist olarak tanımlayan bir ailede yetişmiş olmamla ilgilidir. Yahudilik bir temel teşkil ediyordu. Çelişkili bir şekilde, Yahudi kimliğini –Amerika Birleşik Devletleri’ndeki “beyazlık” gibi– dikkat çekmeyen ve herhangi bir olağanüstülüğü olmayan bir şey olarak yaşadım. Ve bunun dinine bağlı olmayan birçok Yahudi İsraili için de geçerli olduğunu düşünüyorum.

Hissettiğim aidiyet daha çok bir dile, belirli manzaralara, güneş ışığının çeşitli tonlarına ve çeşitli kokulara, İsraili müteahhitlerin durmaksızın tahrip ettiği Akdeniz kumsallarına, belirli bir toplumsal atmosfer ve arkadaşlarla aileden oluşan bir topluluğa yöneliktir. Uğruna savaştığım şey şudur: Yaşadığım bu yer ve içine doğduğum bu toplum. Bu toplumun insanlığı için, selameti için mücadele ediyor, onu her tür insana ve içinde yaşadığı çevreye gerçekten saygı duyan, daha ahlaklı bir toplum yapmak için savaşıyorum. Benim durumumda bu mücadele, hayatımın hemen hemen her yanına kök saldı. Bu mücadele, hem bir yazar olarak yaratıcılığımı hem de bir aktivist olarak çalışmamı –ki sonuçta bunlar birbiriyle bağlantılıdır– besledi ve şekillendirdi. Yazarlığım aktivizmimin bir yüzünü oluştururken, aktivizmimin de yazılarımda ifade bulduğunu ve bunlardan ilham aldığını söyleyebilirim.

Geçen yedi yılda, bu mücadelenin bir bölümünü feminist bir grupla ve bu grup kanalıyla yürütmenin olağanüstü ayrıcalığına sahip oldum. Ortak çalışmamız, İsrail militarizasyonu bağlamından kadınların konumuna odaklanan yoğun bir öğrenme süreciyle başladı. Daha sonra İsrail toplumunu militarizasyondan arındırmaya çalışan ve bir militarizm karşıtı feminist grup olan New Profile örgütünü kurduk. Birçok ciddi, kendini bu işe adanmış örgüt Yahudiler ve Filistinliler arasındaki düşmanlığa karşı savaşmak için “çizgilerin arasında” çok önemli çalışmalar yürütürken, biz “içeriye doğru”, birçoğumuzun doğduğu ve büyüdüğü bu toplumu, hepimizin içinde yaşadığı bu kültürü değiştirmeye yöneldik.

En temel inancımız bu kültürün aktif biçimde savaş yarattığıdır, yani sadece dışarıdan kendisine yönelen saldırılara karşı savunmaya geçtiği değil. Bunu, en azından kısmen, kökleri

derinlere inen düşünce sistemlerinin bir sonucu olarak görüyoruz. Bu düşünce sistemleri dönüp dolaşp İsraililerin çoğunu bu basit olguya karşı körleştirmektedir. Biz de bu kısır döngünün farkında olarak bilinç yükseltmeye çalışıyoruz. Mevcut sorunu ortadan kaldırmak için yararlandığımız kanallar, İsrail’de eğitimin militarizasyonu ile mücadele etmeyi, İsrail’deki militarizasyon hakkında bir şeyler öğrenilebilmesi ve tartışmalar yapılabilmesi için kamusal alanda çeşitli olanaklar yaratmayı, askere yazılmayı reddeden genç erkekleri ve kadınları desteklemeyi içeriyor.

İsrail’de bugün zorunlu askerliğe karşı direnç gösteren ve giderek daha da büyüyen bir hareket var. New Profile, bu hareketin bir parçası olan gençleri hem bilgilendiriyor hem de onlara manevi ve duygusal açıdan destek sağlıyor. Direnişçilerin birçoğu direnişe tek başına başlıyor. Biz de bu kişilerin birbirleriyle ilişkiye geçmesini sağlayarak bir grubun parçası olma bilincini geliştirmelerine yardımcı oluyoruz. Aynı zamanda bu kişilerin düşüncelerinden ve her birinin askerliği reddetme sürecinde yaşadığı deneyimlerden çok şey öğreniyoruz.

Bu, İsrail toplumu için hakikaten çok önemli bir gelişme ve bununla yoğun bir şekilde ilgileniyoruz. Hareketin büyük bölümü örgütsüz durumda. Hareket, yasaların dayattığı zorunlu askerlik hizmetiyle uzlaşmayan binlerce genç insanın fiili olarak bir araya gelmesinden oluşuyor. Her yıl askeri hizmet adaylarının üçte biri hiç askere kaydolmuyor. Bunların dışında, en azından, % 12-15’i hizmeti erken bırakıyor. Böylece her yıl asker adaylarının neredeyse yarısı ya hiç askere gitmiyor ya da hizmetlerini tamamlamıyor.

Bunların arasında küçük ama son derece önemli bir azınlık, vicdani retlerini açıkça beyan eden cesur genç erkek ve kadınlardan oluşuyor. İsrail’deki Yahudi çoğunluğun düşünce sistemi dikkate alındığında bu, atılması güç bir adım. Kadınlar vicdani gerekçelerle askerlik hizmetlerinden yasal olarak muaf tutulmaya –militarleşmiş bir kültürün, kadınların aslında “gerçek” askerler olmadıklarını varsayan cinsiyetçi bakışına dayanarak– izinli olsalar da, erkekler için vicdani redde açık bir şekilde izin veren herhangi bir yasa yok. Ve bunu beyan eden vicdani retçiler rutin olarak hapse yollanıyor. Geçtiğimiz yıl, aynı anda hapishanede bulunan İsraili genç erkek sayısı, şimdiye kadar görülenin en fazlasıydı ve hapse girmelerinin nedeni zorunlu askerliği reddetmeleriydi. Yine geçtiğimiz yıl 18 ve 19 yaşlarındaki bu cesur gençlerden altısı, benzeri görülmemiş bir şekilde askeri mahkemelerde yargılandılar (ve yargılanmaları halen devam ediyor).

İsrail’de ve işgal altındaki topraklarda genel durum hızla kötüleşmeye hızla devam etse de ve İsrail hükümeti ordusunu, birkaç yıl evvel kimsenin aklına dahi gelmeyecek ölçekte cezai işlemler uygulamakla görevlendirmeye devam etse de, bu genç insanlar umut ve enerji deposu.

Birkaç tanesini tanıdığım ve tavırlarını somut bir şekilde destekleyebildiğim için kendimi şanslı hissediyorum.

¹ “An Enhanced Supply of Babies: The Politics of Race, Gender, and Population in Israel” *Militarized Zones: Gender, Race, Immigration, Environment* içinde, Ryn Gluckman, Rachael Kamel ve Betsy Hartman (Ed.), *Political Environments* 10, 2003. Metnin çevirisinin yayımlanması için verdikleri için Rachael Kamel ve Rela Mazali’ye teşekkür ederiz. Metnin orijinali için

bkz. <http://popdev.hftmpshire.edu/projects/militarized-zones.pdf>

² Hedva Eyal, *Depo Provera: A contraceptive method given via injection, A report on its prescription policy among women of the Ethiopian community in Israel*, Isha L’Isha Feminist Center, 2009,

<http://www.isha.org.il/upload/File/%D7%93%D7%A4%D7%95%20%D7%90%D7%A0%D7%92%D7%9C%D7%99%D7%AA.pdf>.

³ Rela Mazali, *Maps of Women's Goings and Stayings* (Stanford University Press, 2001).

⁴ Bkz. CWPE derlemesi: *Policing the National Body*, haz. Jael Silliman ve Anannya Bhattacharjee, South End Press, 2002.

⁵ Bkz. Rela Mazali, "Parenting Troops: The Summons to Acquiescence," *The Women and War Reader* içinde. New York University Press, 1998.

⁶ Bkz. Binta Jeffers ve diğerleri. "Stop the Blame: Population Control Imagery (1933-2003)" CWPE tarafından yakında çıkarılacak olan multimedya sunumu, (www.cwpe.org)

⁷ Bkz. *A Perfectly Ordinary Life* (Hakibbutz Hameuchad/Siman Kri'a. 2000) [İbranice]

⁸ Mizrahi Yahudileri içinde sayıları giderek artan bir kesim kendini Arap Yahudisi olarak adlandırır. "Mizrahi" Yahudilerinin kökeni Ortadoğu Yahudi topluluklarına dayanır; Eşkenaz Yahudileri ise Avrupa kökenlidir. Birçok Ortadoğu ülkesi ve özellikle Irak, binlerce yıl boyunca Yahudi yaşantısının büyük merkezleriydi. Fakat İsrail devletinin kurulmasının ardından Mizrahi topluluklarının çoğu göçe zorlandı. Bu zorla yeniden yerleştirmenin tarihi ve nedenleri çok az bilinmektedir ve hâlâ çelişkilerle doludur.

⁹ Bkz. Rhoda Ann Kanaaneh, *Birthing the Nation: Strategies of Palestinian Women in Israel* (University of California Press, 2002).

¹⁰ A.g.e. s.28.

¹¹ A.g.e. s.27.

¹² A.g.e. s.56.

¹³ Or Komisyonu İsrail'in 13 Filistinli vatandaşının Kasım 2000'de polis tarafından öldürülmesini araştırmak için kurulmuştu. Raporun İngilizce bir özeti için

bkz. <http://www.adalah.org/eng/commission.php>

¹⁴ "A Jewish State, Or State of Jews?" *The Forward*, 8 Ağustos 2003.